

Budgetunderlag

För åren 2024 till 2026

PM**2023-02-27**Handläggare:
Anders Clarhäll

Dnr: 2022–02750

Formas budgetunderlag för åren 2024 till 2026

I enlighet med *förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag* lämnar Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, budgetunderlag för räkenskapsåren 2024 till 2026.

Budgetunderlaget för åren 2024, 2025 och 2026 omfattar anslag enligt Formas regleringsbrev, inom utgiftsområde 20 *Allmän miljö- och naturvård* respektive utgiftsområde 23 *Areella näringar, landsbygd och livsmedel*. Inom utgiftsområde 24 *Näringsliv* disponerar Formas anslagsposten 1:2 ap.3. i Vinnovas regleringsbrev. Detta för deltagande i samarbetet inom EU-samordningsfunktionen, EU-Sam och Internationella samordningsfunktionen, Int-Sam.

Budgetunderlaget bygger på de förutsättningar som har preciserats i forsknings- och innovationspropositionen 2020 (Prop. 2020/21:60), budgetpropositionen för 2023 (Prop. 2022/23:1) samt myndighetens regleringsbrev för år 2023.

Formas hemställer i detta budgetunderlag om att:

- Formas förvaltningsanslag inom utgiftsområde 20, Allmän miljö- och naturvård 2:1, anvisas 164 746 tkr för år 2024, 176 709 tkr för år 2025 och 180 792 tkr för år 2026.
 - Anslaget avser anslag för Formas med 147 257 tkr 2024, 156 519 tkr 2025 och 160 349 tkr 2026 respektive anslag för
 - Klimatpolitiska rådet med 17 489 tkr 2024, 20 190 tkr 2025 och 20 443 tkr 2026.
- Formas forskningsanslag inom utgiftsområde 20, Allmän miljö- och naturvård 2:2, anvisas 1 152 408 tkr för år 2024, 1 182 408 tkr för år 2025 och 1 212 408 tkr för år 2026.
- Formas forskningsanslag inom utgiftsområde 23, Areella näringar, landsbygd och livsmedel 1:24 anvisas 788 664 tkr 2024, 788 664 tkr för 2025 och 788 664 tkr för år 2026.
- Inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel anslag1:25, anvisa 1 177 tkr för 2024, 1 177 tkr för 2025 samt 1 177 tkr för 2026 för bidrag till Kungliga Skogs- och lantbruksakademien.

- För deltagande i europeiska och internationella forsknings- och innovationssamarbeten inom utgiftsområde 24, Näringsliv 1:2 ap.3 anvisa 36 000 tkr för 2024, 45 000 tkr för år 2025 och 45 000 tkr för år 2026.
- Formas medges ramar för bemyndigande inom utgiftsområde 20 motsvarande 2 200 000 tkr för 2024–2030, inom utgiftsområde 23 motsvarande 1 600 000 tkr för 2024–2030 inom utgiftsområde 24 motsvarande 67 000 tkr för 2024–2030. Ramarna föreslås vara indikativa.
- Formas får disponera en låneram om totalt 6 500 tkr för år 2024, 8 500 tkr för år 2025 och 11 000 tkr för år 2026 i Riksgälden för investeringar i anläggningstillgångar för förvaltningsändamål.
- Formas får disponera en kredit för förvaltningsändamål på 8 000 tkr för år 2024, 8 000 tkr för år 2025 och 8 000 tkr för år 2026 på räntekontot i Riksgälden.
- Formas medges en anslagskredit på ramanslaget för förvaltning om 3% av ramanslagets storlek. Detta avser båda anslagsposterna. Vidare hemställer Formas att myndigheten medges anslagskredit om 3 procent på myndighetens forskningsanslag inom utgiftsområde 20 och på forskningsanslag inom utgiftsområde 23.

Klimatpolitiska rådet hemställer i detta budgetunderlag om att:

- Klimatpolitiska rådet inom utgiftsområde 20, anslag 2:1 ap.2, förvaltningsanslag anvisas 17 489 tkr för år 2024, 20 190 tkr för år 2025 och 20 443 tkr för år 2026.

Formas hemställer vidare om:

- att en översyn av Formas regleringsbrev genomförs med fokus på att de blir mer enhetliga och överskådliga,
- att den hemställan om undantag från vissa bestämmelser i förvaltningslagen som Formas tillsammans med övriga finansärer lämnat, får en lösning,
- att en översyn av Formas stödordning (SFS nr: 2017:195) genomförs.

Innehåll

1 Formas budgetunderlag för åren 2024 till 2026	5
1.1 Finansieringsöversikt	5
2 Inledning	6
3 Forskning och innovation.....	6
3.1 En kemikaliesäker framtid	6
3.2 Kunskapsnod för ett hållbart samhällsbyggande.....	8
3.3 En satsning på hållbar markanvändning	9
3.4 Digitala möjligheter för att accelerera en hållbar omställning	11
3.5 EU-Sam och Int-Sam	14
4 Systematiska forskningssammanställningar.....	15
5 Formas förvaltningsanslag.....	16
5.1 Stärkta möjligheter för internationellt samarbete	18
5.2 Formas digitaliseringsutveckling	19
5.3 Behov av förstärkning av förvaltningsanslaget	19
6 Klimatpolitiska rådet.....	21
6.1 Panorama – fortsatt verksamhet.....	21
6.2 Panorama – utvecklad plattform för myndighetsgemensam information.....	22
6.3 Kommunikation	23
6.4 Internationellt samarbete och omvärldsanalys.....	24
6.5 Egna analyser	25
7 Bemyndiganden	27
8 Anslagskredit	29
9 Räntekontokredit.....	30
10 Investeringar.....	30
11 Översyn av regleringsbrev	32
12 Hemställan om undantag från förvaltningslagen	32
13 Förändring av Formas stödordning.....	32

1 Formas budgetunderlag för åren 2024 till 2026

1.1 Finansieringsöversikt

Tabell 1. Förslag till finansiering 2024–2026 i 2023 års prisnivå

(tkr)	Utfall 2022	Prognos 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025	Beräkn. 2026
Utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård					
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande					
ap.1 Förvaltningskostnader (ram)	113 769	127 405	147 257	156 519	160 349
ap.2 Forskningsrådet - till Klimatpolitiska rådet (ram)	11 446	12 024	17 489	20 190	20 443
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	125 215	139 429	164 746	176 709	180 792
Utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård					
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning					
ap.1 Forskning (ram)	1 110 535	1 111 267	1 152 408	1 182 408	1 212 408
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel					
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning					
ap.1 Forskningsstöd (ram)	713 806	744 522	788 664	788 664	788 664
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien					
ap.1 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177	1 177	1 177	1 177	1 177
Utgiftsområde 24 Näringsliv					
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling (Ramanslag)					
ap.3 Verket för innovationssystem: F - del till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (ram)	34 309	25 000	36 000	45 000	45 000

2 Inledning

Kriser har blivit multipla och systemövergripande, spänningen mellan länder och regioner ökar. Behovet av lösningsfokuserad och kunskapsbaserad dialog och samverkan växer. Formas verksamhet bygger kunskap och kompetens som stärker utbyte av idéer och skapar lösningar. Genom forskning innovation och kunskap skapar vi förutsättningar för en mångfald av aktörer att bidra till att uppnå de klimatpolitiska målen, livsmedelsstrategin och andra samhällsmål. Vi bygger partnerskap, inom Sverige, EU och globalt och stärker Sverige som kunskapsnation samtidigt som vi utvecklar svensk och europeisk konkurrenskraft.

Formas finansierar forskning och innovation som ska möta samhällets behov och göra nytta. Vi finansierar projekt som spänner över hela fältet från forskning som enskilda forskare initierar, över riktade satsningar och nationella forskningsprogram, till innovationsarbete i samverkan med samhällsaktörer och beslutsfattare. I kombination med våra egna analyser och systematiska forskningssammanställningar ger det oss en unik position i ett system som, i samverkan med andra samhällsaktörer, bygger kunskap för framtiden.

Utmaningarna är visserligen alltmer komplexa men möjligheterna med ökad kunskap och innovation är samtidigt många. Det gäller oavsett om fokus ligger på livsmedelsproduktion, klimatet, vatten och hav, biologisk mångfald, giftfri miljö, bostadsförsörjning, landsbygdsutveckling, hållbar konsumtion, eller cirkulär ekonomi och mycket, mycket mer.

För att med kraft utveckla vårt arbete behöver vi förstärka såväl våra möjligheter att finansiera forskning och innovation som att utföra våra övriga uppdrag. Den kunskapsuppbyggnad vi vill bidra till befinner sig ofta i skärningspunkter där målkonflikter är stora och komplexa men där möjligheter till samverkan och synergier också är uppenbara. Det kan gälla markanvändning, kemikaliehantering eller klimatanpassning av städer. För Formas handlar det om att skapa hävstänger för förändring och ge Sveriges många olika beslutsfattare underlag för de beslut som ska ta oss in i framtiden.

3 Forskning och innovation

3.1 En kemikaliesäker framtid

Sverige och världen går mot en samhällsomställning där grön teknik, resurseffektivitet och elektrifiering står i centrum. En viktig del i detta är att säkra en miljö fri från farliga kemikalier och föroreningar som går att undvika. Det finns tydliga behov av ny kunskap, ökad kompetensförsörjning och fördjupad samverkan på området. För att möta framtidens utmaningar och påskynda takten i den gröna omställningen ser vi därför ett stort behov av en långsiktig nationell satsning på forskning och innovation för en kemikaliesäker framtid.

Under de senaste åren har frågan om giftfri miljö uppmärksamrats inom EU i flera policydokument och strategier såsom Den gröna given, EU:s kemikaliestrategi och EU:s

handlingsplan för cirkulär ekonomi. Detta samtidigt som det svenska miljökvalitetsmålet om en giftfri miljö till 2030 kvarstår. Flera forskare menar att den planetära gränsen gällande miljöföroreningar och plast har överskridits. Samtidigt etablerar nu FN en global vetenskapspanel för hantering av kemikalier. FN räknar numera kemiska föroreningar som en av tre globala utmaningar, tillsammans med biologisk mångfald och klimat.

Samhället behöver vara förberett på att hantera både nya och redan kända kemikalier och material i omlopp. Antalet kemikalier på marknaden ökar kontinuerligt. Flera av de tekniska lösningarna för minskade klimatutsläpp ökar dessutom behovet av kemikalier, nya material och brytning, hantering och återvinning av metaller och mineraler. Klimatförändringar påverkar också hur kemiska ämnen rör sig och hur de därmed kan komma att utgöra en risk för att föroreningar sprids på sätt vi idag inte har kunskap om. Till det pågår substitution av reglerade ämnen, och en ökad återvinning av material innehållande olika typer av kemiska ämnen. För att möjliggöra proaktivt arbete behövs kunskap som kommer till användning, där forskning och innovation spelar en väsentlig roll, men också ökad samverkan. Under 2021 avslutade Formas en översyn av forskning- och innovationsbehov på området giftfri miljö och under 2022 har vi haft dialog med näringsliv och intresseorganisationer för att få en samlad bild av prioriterade kunskapsbehov kopplad till en giftfri miljö. Vi har identifierat tre huvudsakliga områden för kommande satsningar:

1. **Nästa generations riskbedömning.** För att förbättra riskbedömningen behövs forskning och innovation om digitala tekniker, såsom artificiell intelligens, för effektiv riskbedömning. Det behövs även mer kunskap om effekter från nytilkomna ämnen, och kombinationseffekter samt utveckling av exempelvis toxikologiska analysmetoder. Det finns även ett stort behov av mer forskning om samhällets prioriteringar av åtgärder, hur effektiva åtgärderna är och om deras samhällsekonomiska effekter. Förflyttningen mot nästa generations riskbedömning kräver mer samverkan mellan forskare, myndigheter, näringsliv och andra behovsägare.
2. **Förutsättningar för cirkulär ekonomi och giftfritt i symbios.** Ett ökat cirkulärt användande av material förändrar exponeringsmönster för kemikalier och andra ämnen. I arbetet mot både en cirkulär ekonomi och en giftfri miljö finns både synergier och målkonflikter att hantera och öka kunskapen om, något som såväl näringsliv, intresseorganisationer, myndigheter som forskare poängterar. Under de senaste åren har Formas gjort tre mindre satsningar inom området. Målet har dels varit ökad kunskap, dels att skapa förutsättningar för samarbeten mellan olika forskningsfält och sektorer, något som kommer att krävas för att ta betydande steg mot en cirkulär ekonomi och stärka Sveriges kompetens inom området. Vi ser ett behov av större och mer långsiktiga satsningar på forskning, innovation och tillämpning för att skapa förutsättningar för en mer cirkulär ekonomi i symbios med arbetet för en giftfri miljö.
3. **Investeringar för en kemikaliesäker grön omställning och beredskap för klimatförändringarnas konsekvenser för en giftfri miljö.** Just nu pågår några av de största industriinvesteringarna i modern tid i Sverige, framför allt i Norrbottens och Västerbottens län. Investeringarna kommer medverka till en samhällsomvandling med nya industrier, boende och infrastruktur. Mer kunskap behövs om vad denna omvandling kommer innebära för förekomst och spridning av föroreningar i avfall, återvinning och miljö.

Gemensamt för de tre områdena är att det finns behov av långsiktighet för att säkra kompetensförsörjningen i Sverige och möjliggöra nya samarbeten över vetenskapliga och disciplinära gränser. Men också samarbeten mellan forskare och användare, så som myndigheter, företag och intresseorganisationer. Det behövs därför en variation av instrument, med utlysningar för forskning- och innovationsprojekt, och samverkansinstrument så som policy labs. Forskningsresultat och innovativa lösningar behöver också i utökad omfattning tillgängliggöras, spridas och implementeras. Vi ser ett tydligt behov av att satsningar påbörjas redan nu inom ovan områden, med ett första fokus på teknikutveckling för effektiv riskbedömning samt cirkulär ekonomi och giffritt i symbios.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av forskningsanslaget inom UO 20 med 30 000 tkr för 2024, 60 000 tkr för 2025 och 90 000 tkr för 2026 för förstärkta satsningar på forskning och innovation för en kemikaliesäker framtid.

3.2 Kunskapsnod för ett hållbart samhällsbyggande

Under de närmsta 10–15 åren kommer 1 000 miljarder kronor investeras i nya industrier i Väster- och Norrbotten. Det betyder ett samhällsbygge i Norrland för ungefär 100 000 fler människor som ska arbeta, bo, leva och förflytta sig. Detta innebär stora möjligheter men också många utmaningar som ska hanteras samtidigt för att bygga attraktiva, säkra och trygga samhällen som dessutom ska vara anpassade för ett föränderligt klimat. Samtliga Sveriges kommuner och regioner måste hantera dessa utmaningar på olika vis i såväl den dagliga som långsiktiga samhällsplaneringen och förvaltningen.

Det finns ett stort behov hos kommuner, regioner och näringsliv att på ett enkelt och effektivt sätt kunna nyttja forsknings- och innovationsmedel som finns tillgängliga både på nationell som europeisk nivå samt kunna tillgodogöra sig den kunskapsbas som redan finns. Här ser vi att Formas som kunskapsnod för ett hållbart samhällsbyggande kan göra stor nytta både genom att samordna information och upplägg av nationella och europeiska satsningar, samt genom att öka nyttiggörandet av forskningsresultat och pågående forskning.

Formas uppdrag om de nationella forskningsprogrammen utgör bra utgångspunkt för rollen som kunskapsutvecklare och kunskapsnod. Genom värskapet för de nationella programmen för hållbart samhällsbyggande, klimat, livsmedel, samt hav och vatten finns stora möjligheter att brett koppla ihop många olika kunskapsfält och aktörer. Förutom att initiera och genomföra utlysningar är en viktig del i Formas arbete med programmen att samordna den nationella forsknings- och innovationsfinansieringen. Ytterligare ett mål är att Sverige påverkar och nyttjar EU-satsningar inom dessa områden.

I och med uppdraget om ett forskningsprogram för hållbart samhällsbyggande har Formas sedan 2017 etablerat en välfungerande programkommitté och tillhörande arbetsgrupp bestående av 11 forskningsfinansiärer samt Boverket och Lantmäteriet som är centrala myndigheter inom området. Detta utgör en bra utgångspunkt för att samordna den nationella forskningsfinansieringen och även att samordna svensk påverkan på den europeiska forsknings- och innovationsfinansieringen.

Inom EU:s ramprogram Horisont Europa finns stora satsningar på hållbart samhällsbyggande bland annat genom partnerskapet Driving Urban Transitions, EU-mission Climate Neutral and

Smart Cities och New European Bauhaus-initiativet. Här finns många möjligheter att påverka som Sverige bör se till att inte gå miste om.

Formas ser även ett stort behov framöver att främja så att forskningsresultat och pågående forskning kommer till nytta för att möta nya kunskapsbehov. Formas har en bred samhällsbyggnadsportfölj med många forsknings- och innovationsprojekt som belyser frågor så som infrastruktur, klimatanpassning, gestaltningsfrågor, trygga och säkra samhällen, mark- och vattenhantering samt materialanvändning och tekniska lösningar. Den kunskapsbas som finns inom dessa områden är viktig att tillgängliggöra, inte minst till mindre kommuner i Sverige.

För att kunna möta behov från näringsliv och kommuner på samordning och samlad information behöver mer resurser tillkomma. Formas kan med en medelsförstärkning driva detta genom det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande och Rådet för hållbara städer. Konkret innebär detta att tillhandahålla samlad information om vilka medel som går att söka från nationell nivå och EU, nå ut med forskningsresultat och hjälpa samhällsbyggnadsaktörer att hitta rätt kunskap och rätt nätverk.

För att utgöra en kunskapsnod för ett hållbart samhällsbyggande som ökar den nationella samordningen, stärker den internationella uppväxlingen och ökar nyttiggörandet av forskning behöver verksamheten tillföras ytterligare resurser.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 3 000 tkr för 2024, 5 000 tkr för 2025 och 5 000 tkr för 2026 för arbetet med Kunskapsnod för ett hållbart samhällsbyggande.

3.3 En satsning på hållbar markanvändning

Mark är en grundläggande resurs för många ändamål som livsmedelsproduktion, skogsbruk, energiproduktion, bebyggelse, rekreation, försvarsintressen, mineralutvinning, vattenreglering och infrastruktur. Till detta kommer förhållandevis nya förväntningar om att marken ska leverera och bidra till kolinlagring, klimatanpassning och biologisk mångfald. Exempel på detta är EU:s reviderade LULUCF-förordning, nya markstrategi och förslag på ny restaureringsförordning. Mark är även en nyckel till en stärkt beredskap, en ökad nationell produktionsförmåga och en stärkt livsmedelsexport, alla centrala aspekter i den kommande reviderade nationella livsmedelsstrategin. För att nå en hållbar markanvändning och en ökad konkurrenskraft för primärproduktionen och livsmedelskedjan krävs både ny kunskap och innovationer. Formas ser därför att en strategisk satsning på hållbar markanvändning är angelägen. Markanvändning knyter också tydligt an till alla de svenska EU-ordförandeskapets prioriteringar.

Formas är den forskningsfinansiär med tydligast ansvar för marken som resurs, både ovan och under jord. Markanvändning skär över Formas alla tre verksamhetsområden miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Satsningen skulle komplettera befintliga satsningar hos Formas och medföra viktiga synergier. De fyra nationella forskningsprogrammen som Formas ansvarar för – klimat, hållbart samhällsbyggande, livsmedel samt hav och vatten – har alla tydliga kopplingar till hållbar markanvändning. Vidare relaterar flera av Formas aktuella systematiska

forskningsammansättningar till markanvändning, vilket ytterligare skulle stärka en satsning genom att de identifierar kunskapsluckor inom detta område. Satsningen skulle också bidra att komplettera och förstärka flera relaterade satsningar på forskning och innovation inom EU:s ramprogram Horisont Europa, och ge möjlighet till ökad utväxling av nationella medel och insatser. Eftersom förändringar i markanvändning kräver långsiktiga avvägningar mellan olika samhällsmål och intressen, är det viktigt med sektorsövergripande forskning och innovation och samverkan med olika samhällsaktörer. Formas har etablerad kompetens och nätverk inom samtliga relevanta samhällssektorer och har stor erfarenhet av att föra samman intressenter. Formas har dessutom möjlighet att finansiera både forskning och innovation, med en mångfald av samverkande aktörer, vilket ökar möjligheterna för snabbt och effektivt nyttiggörande av forskningsresultaten.

Formas kommer under 2023 att tillsammans med en bredd av behovsägare fortsätta att dokumentera kunskapsbehoven inom området. Vi noterar redan nu att markanvändningsfrågorna kräver nya ämnesövergripande och systematiska sätt att arbeta. Vi kommer ta avstamp i de fyra nationella forskningsprogram som Formas ansvarar för och bygga upp en samordnad satsning på markanvändning med tyngdpunkt i de areella näringarna och en hållbar landsbygdsutveckling. Formas kan redan nu se ett antal områden där det är särskilt angeläget att stärka forskning och innovation. Dessa rör exempelvis:

- hur olika markanvändningsintressen samspelar med landsbygdsutvecklingen,
- hur den svenska markanvändningen och dess utveckling förhåller sig till markanvändningen globalt,
- hur vi kan få till en bättre landskapsövergripande rumslig planering som förmår väga samman många och ofta motstridiga intressen,
- viktiga kopplingar mellan markhälsa och restaurering av degraderade ekosystem för att återställa produktionsförmågan, samt
- innovativa affärsmodeller för att kombinera produktion av livsmedel och energi.

Formas systematiska forskningssammansättningar med samhällsekonomiska analyser kommer att komplettera och fördjupa dessa satsningar genom att tydliggöra kunskapsluckor och skapa välgrundade beslutsunderlag och bidra till nyttiggörande.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av forskningsanslaget inom UO 23 med 40 000 tkr för 2024, 40 000 tkr för 2025 och 40 000 tkr för 2026 för förstärkta satsningar på forskning om hållbar markanvändning.

3.4 Digitala möjligheter för att accelerera en hållbar omställning

Datadrivna lösningar skapar förutsättningar för ny teknik som kan minska resursanvändning, öka produktivitet och minska sårbarheter. Digitala tekniker kan möjliggöra lokalanpassade lösningar som tar hänsyn till förutsättningar i olika delar av landet. Befintliga och nya datamängder, tillsammans med en snabb utveckling i hur data används, har stor potential att öka förståelsen för komplexa samhällsutmaningar och vägleda beslutsfattande hos kommuner, företag och centrala myndigheter. Det finns stor potential att stärka konkurrenskraften och produktiviteten i exempelvis samhällsbyggnadssektorn, livsmedelssektorn och skogsbruket och samtidigt bidra till en ökad hållbarhet. Det finns även potential att främja bättre resursutnyttjande, ökad biologisk mångfald, minskade utsläpp av växthusgaser, anpassningar till ett förändrat klimat och ökad spårbarhet i våra livsmedel, produkter och tjänster. Samtidigt behöver utvecklingen ske ansvarsfullt och frågor kring integritet, etik och teknikens egen miljö- och klimatbelastning behöver hanteras.

Sverige är högt rankat som innovationsland och är internationellt konkurrenskraftiga inom klimat och hållbarhet. Vi har ett växande näringsliv inom grön teknik och satsar brett och långsiktigt på digitalisering och utvecklar nya starka miljöer bland annat inom artificiell intelligens (AI). EU:s satsning Digital Europe ska överföra digital teknik från forskning och utveckling till marknaden inom bland annat artificiell intelligens, cybersäkerhet och kompetensutveckling, och syftar till att stötta EU:s gröna giv. Regeringens datastrategi och Öppna datalagen utgör viktiga exempel på initiativ för att tillgängliggöra data och skapa förutsättningar för en ökad användning av digitala tekniker. En viktig del är tillgängliggörandet av särskilt värdefulla datamängder som regleras i Öppna datalagen, med potential att ge värden för samhället, miljön och ekonomin. Öppen tillgång till data skapar nya möjligheter till innovativa lösningar och skapar värden i olika typer av samhällstjänster och i den privata sektorn. Det finns här stora möjligheter att utveckla nya forskningsfält och skapa möjligheter för innovation som ökar vår förmåga att möta samhällsutmaningar med digitala tekniker.

Formas har gjort flera satsningar på digitalteknik, exempelvis i utlysningarna *Digital transformation av livsmedelssystemet* och *AI i klimatets tjänst*, och Formas ansvarar också för det strategiska innovationsprogrammet Smart Built Environment, som arbetar med digitalisering inom samhällsbyggande. Vi ser dock ett stort behov av att kunna göra större investeringar där digitala tekniker möter och accelererar en hållbar utveckling. Formas har unik position för att kunna kombinera kompetens inom hållbarhet, exempelvis inom miljö och klimatområdet, med AI och andra digitala tekniker. Här behövs en mötesplats och incitament för att föra samman de olika forskningsfälten och resurser för att utveckla nya lösningar. Det skulle skapa kraftfulla synergier med befintliga satsningar på datakvalitet, teknik och infrastrukturer inom området, och möjliggöra kompetensuppbyggnad, nya hållbara lösningar och en ökad konkurrenskraft.

Formas föreslår därför att myndigheten får i uppdrag att etablera en nod inom Digital teknik för en hållbar omställning med fokus på att skapa samhällsnytta och utveckla synergier med de starka miljöer som finns i Sverige inom området.

Noden ska fokusera på följande:

1. **Kompetensförsörjning:** Forskarskolor som kopplar samman Sveriges spets inom digitala tekniker och vår internationellt konkurrenskraftiga kompetens inom hållbarhet. Forskarskolorna kommer att utveckla en kompetens som Sverige har ett stort behov av för att kunna bidra till exempelvis utsläppsminskningar med hjälp av de nya digitala tekniker som nu utvecklas. Forskarskolorna kommer dessutom att skapa en tydlig mötesplats som idag saknas för kompetenser inom digitalisering, AI och inom olika hållbarhetsfrågor, där nya idéer och lösningar för näringsliv och andra samhällsaktörer kan utvecklas.
2. **Stimulera till innovativa digitala lösningar:** För att kunna accelerera omställningen och nyttja kompetens och idéer som skapas i mötet mellan digitala tekniker, gröna näringar och hållbarhetsområdet behövs kapacitet att ta idéer vidare för test och demonstration. Exempelvis kan idéer sprungna ur forskningsprojekt behöva testas hos lämpliga behovsägare inom olika samhällssektorer för att anpassas för att kunna möta specifika behov och utveckla innovationer som bidrar till en grön omställning och ökad konkurrenskraft.
3. **Samordning, tillgänglighet och kvalitet på data:** En möjliggörande funktion som har till uppgift att skapa en överblick och synliggöra idag tillgängliga data samt identifiera och utveckla möjliga datakällor med stor betydelse för utvecklingen av digitala lösningar som driver en hållbar omställning. Det kan även innebära att vara en nationell fokuspunkt för en eller flera av EU:s datarymder (EU data spaces, bland annat Green Deal Digital Space och Agricultural Digital Space). Arbetet kan även innebära etablering av nya datadrivna labb eller utveckling av nya standarder, eller lösningar för att öka vidareutnyttjande av data och interoperabilitet.

För att möjliggöra satsningen behöver Formas utökade personella resurser för att samordna hanteringen av data inom miljö, areella näringar och samhällsbyggande, samt för att etablera de insatser och samverkansytor som utvecklar forskning, innovation och lösningar. Här är samverkan med en mångfald av aktörskonstellationer i exempelvis näringsliv, forskningsmiljöer, offentlig verksamhet och civilsamhället viktiga för att kunna säkerställa samhällsnytta och ge bestående effekter i samhället. Vi bedömer att för att kunna skapa goda effekter i systemet finns ett behov av ytterligare personella resurser och en ökning av förvaltningsavslaget med 3 miljoner kronor för 2024, 3 miljoner kronor för 2025 och 3 miljoner 2026.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av forskningsanslaget UO 20 med 15 000 tkr för 2024, 15 000 tkr för 2025 och 15 000 tkr för 2026, samt av forskningsanslaget UO 23 med 10 000 tkr för 2024, 10 000 tkr för 2025, 10 000 kr för 2026 för förstärkta satsningar på forskning och innovation inom digitalisering för en hållbar omställning och stärkt konkurrenskraft.

Formas föreslår även att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 3 000 tkr för 2024, 3 000 tkr för 2025 och 3 000 tkr för 2026 för förstärkta interna resurser för arbetet med digitalisering för en hållbar omställning.

Formas bedömda behov av forskningsmedel inom utgiftsområde 20 och 23 framgår av Tabell 2 och Tabell 3 nedan.

Tabell 2. Formas forskningsanslag, Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

(tkr)	Utfall 2022	Prognos 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025	Beräkn. 2026
Utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård					
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning					
Anslag enl. BP2022 för 2024–2026			1 107 408	1 107 408	1 107 408
<i>Giftfri miljö</i>			30 000	60 000	90 000
<i>Digitalisering för hållbar omställning</i>			15 000	15 000	15 000
ap.1 Forskning (ram)	1 110 535	1 111 267	1 152 408	1 182 408	1 212 408

Anslaget för utgiftsområde 20 uppgår 2023 till 1 107 408 tkr vilket tillsammans med nyttjad anslagskredit för 2022 och beräknat utfall för 2023 summerar till ett prognosticerat belopp för 2023 på 1 111 267 tkr.

Tabell 3. Formas forskningsanslag, Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

(tkr)	Utfall 2022	Prognos 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025	Beräkn. 2026
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel					
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning					
Anslag enl. BP2022 för 2024–2026			738 664	738 664	738 664
<i>Hållbar markanvändning</i>			40 000	40 000	40 000
<i>Digitalisering för hållbar omställning</i>			10 000	10 000	10 000
ap.1 Forskningsstöd (ram)	713 806	744 522	788 664	788 664	788 664
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien					
ap.1 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177	1 177	1 177	1 177	1 177

Anslaget för utgiftsområde 23 uppgår 2023 till 738 664 tkr vilket tillsammans med nyttjad anslagskredit för 2022 och beräknat utfall för 2023 summerar till ett prognosticerat belopp för 2023 på 744 522 tkr.

3.5 EU-Sam och Int-Sam

De bedömda behoven av anslag för arbetet inom EU-Sam och Int-Sam framgår i tabellen nedan.

Tabell 4. Formas medel för EU-Sam och Int-Sam, Utgiftsområde 24 Näringsliv

Utgiftsområde 24 Näringsliv	Utfall 2022	Prognos 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025	Beräkn. 2026
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling (Ramanslag)					
ap.3 Verket för innovationssystem: F - del till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (ram)	34 309	25 000	36 000	45 000	45 000

För att effektivisera och samla finansiärernas internationella insatser och på så sätt bidra till att stärka Sverige och svensk forskning och innovation i ett internationellt perspektiv finns två samordningsfunktioner. Inom EU-Sam samordnas det europeiska forskningssamarbetet och inom Int-Sam de utomeuropeiska forskningssamarbetena. Samordningsfunktionernas kansli är placerade vid Vinnova och drivs gemensamt av de statliga forskningsfinansiärerna.

Totalt fördelas 225 miljoner kronor årligen mellan finansiärerna inom ramen för samarbetena. Från och med 2019 fördelas medlen som egna anslagposter under Vinnovas anslag för respektive myndighet. För 2023 disponerar Formas 25 000 tkr under anslaget UO 24 1:2 ap.3. Av beloppet får högst 5 500 tkr användas för att finansiera deltagande i internationellt forsknings- och innovationssamarbete, Int-sam. Beslut om medlen sker efter myndighetsgemensamt samråd i EU-Sam och Int-Sam och meddelades Näringsdepartementet av Vinnova.

Horisont Europa startade 2021 men de första samfinansierande satsningarna inom partnerskapen beslutades under 2022, och kommer därefter att starta löpande fram till slutet av programperioden. Flera av de samfinansierade partnerskapen inom Horisont Europa ligger inom Formas ansvarsområden vilket gör att Formas succesivt behöver ta höjd för myndighetens engagemang i partnerskapen.

Detta innebär en höjning av Formas beräknade engagemang i partnerskap för 2024 och 2025 men föregås av en minskning under innevarande år 2023 för Horisont Europa.

Formas föreslår att myndigheten tilldelas medel inom UO 24 med 36 000 tkr för 2024, 45 000 tkr för 2025 och 45 000 tkr för 2026 för satsningar inom ramen för EU-sam och Int-sam.

4 Systematiska forskningssammanställningar

För att Sveriges miljömålsarbete ska ha långsiktig framgång behöver insatserna ha stöd i tillförlitliga vetenskapliga underlag, och speciellt vilka åtgärder och styrmedel som är effektiva och kan accepteras av de som berörs. Formas har i uppdrag att genomföra systematiska forskningssammanställningar som är grundliga genomgångar av forskningsläget utifrån internationellt överenskomna riktlinjer. Förutom att genomföra egna sammanställningar ser Formas också en potential i att utveckla arbetet med sammanställningarna genom att bland annat kommentera internationella sammanställningar och sätta dessa i svensk kontext och tillämpbara för miljömålsarbete i Sverige.

Formas sammanställning om hur olika växtföljder påverkar kolinlagring i mark har varit ett viktigt underlag till förslag om styrmedel för ett mer klimateffektivt jordbruk. Vår sammanställning om kommunernas rening av avloppsvatten har sammanställt det vetenskapliga stödet och visar att avancerade reningsmetoder gör skillnad för vattenlevande organismer. Den senaste sammanställningen visar att våtmarksrestaurering höjer grundvattennivåer. Förväntad utbredning av effekt på grundvattennivåer är resultat som används redan nu av SGU, Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

En av de frågor vi kommer att belysa i närtid är kopplingen mellan aktivt skogsbruk och inbindning av kol. Miljömålsarbetets fördjupade utvärdering pekar också särskilt på kunskapsbehov inom vatten i landskapet och inom skogsbruket, områden där Formas har inlett sammanställningar men ser stor potential i att göra mer.

Sammanställningar som Formas genomför följer en strikt vetenskaplig metod med en särskild systematik och transparens. Varje forskningssammanställning kompletteras med en samhällsekonomisk analys, till exempel i form av en kostnads- och nyttoanalys, kostnadseffektivitetsanalys, eller styrmedelsanalys. Tillsammans ger detta en vetenskapligt grundad bild av åtgärdernas effektivitet och hur de kan leda till samhällsekonomisk lönsamhet.

Det är tids- och resurskrävande att genomföra systematiska forskningssammanställningar. Arbetet genomförs i samarbete med aktiva forskare som är experter i ämnet, och alltid i nära dialog med behovsägare för att säkerställa att sammanställningarna är relevanta ur ett miljömålsperspektiv. Samtal med representanter för markägare, näringsliv och lokalsamhälle är viktiga för att se till att olika perspektiv beaktas. Eftersom de frågor vi undersöker ofta innefattar målkonflikter är detta viktigt för att resultaten ska accepteras av olika sidor.

Vi ser stor potential i att skala upp vår verksamhet med forskningssammanställningar då intresset för resultaten har varit stort. Slutsatserna är värdefulla för beslutsfattare, myndigheter och kommuner för ett effektivare arbete med att nå miljömålen. Dessutom identifieras kunskapsluckor vilket stärker Formas forskningssatsningar.

Formas är den enda organisation som har i uppdrag att genomföra systematiska forskningssammanställningar för de svenska miljömålen. Verksamheten är unik inom miljöområdet, men finansieringen om 15 mkr är väsentligt mindre än för motsvarande myndigheter på andra områden. SBU inom medicin och hälsa har ett förvaltningsanslag om 90 mkr.

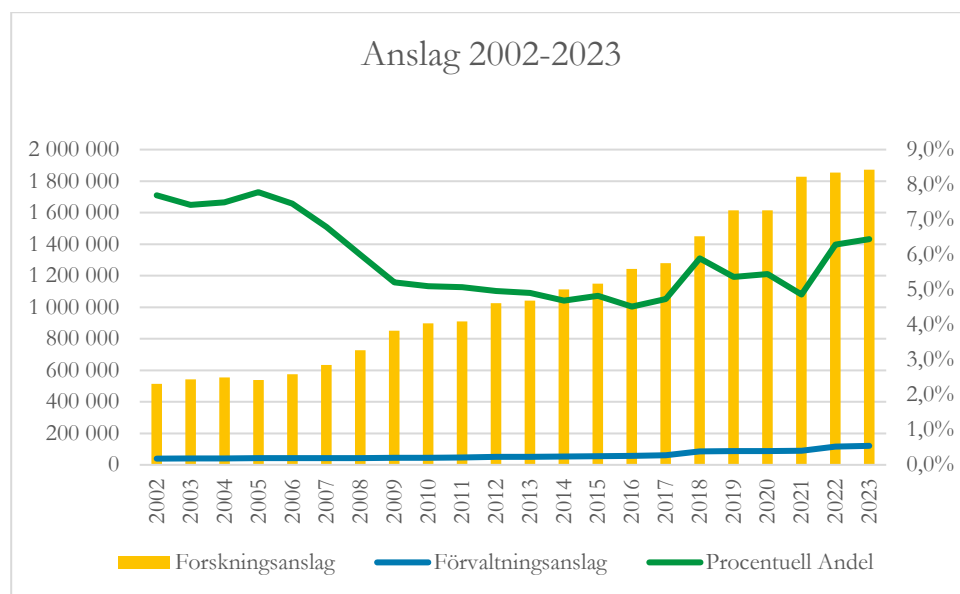
Med en ökad efterfrågan från olika avnämare är Formas resurser inte tillräckligt stora för att myndigheten ska kunna svara mot behovet att stödja myndigheter, kommuner och andra aktörer med det vetenskapliga underlag som behövs i deras arbete för att nå miljömålen. På Formas arbetar åtta personer med att sammanställa forskningsresultat, men vi bedömer att åtminstone dubbelt så många behövs för att säkerställa att mer kunskap kan bli effektiv politik.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 8 000 tkr för 2024, 12 000 tkr för 2025 och 12 000 tkr för 2026 för att utöka arbetet med systematiska forskningssammanställningar till stöd för Sveriges miljömålsarbete.

5 Formas förvaltningsanslag

Formas förvaltningsanslag 2023 uppgår till 132 389 tkr varav 11 803 tkr avser Klimatpolitiska rådet. Nedan under detta avsnitt redovisas förvaltningsanslaget för Formas. Förvaltningsanslaget för Klimatpolitiska rådet redovisas under separat kapitel. Under avsnitt 3. om forskning och innovation har vissa behov av ökat förvaltningsanslag som är kopplat till särskilda forsknings- eller innovationssatsningar redovisats. Dessa ingår i redovisningen nedan liksom behoven av ökat förvaltningsanslag som följer av förslagen kring systematiska forskningssammanställningar i avsnitt 4.

För 2022 redovisar Formas ett överskott på 3 319 tkr vilket till stor del beror ökad personalomsättning som gjort att några tjänster varit obemannade under rekrytering av ny medarbetare.

Figur 1. Formas forskningsanslag och förvaltningsanslag i tkr och med procentuell andel

Figur 1 visar hur Formas förvaltningsanslag utvecklats i förhållande till myndighetens forskningsmedel. Förvaltningsanslaget förstärktes inför 2022 men möjligheten att belasta Formas forskningsanslag med vissa projektrelaterade kostnader begränsades vilket medförde att stor del av

anslagsökningen åts upp av kostnader som flyttades från forskningsanslagen. I takt med att Formas forskningsanslag ökat, har också arbetsbelastningen i organisation ökat. Därutöver tillkommer ökade samverkan med andra myndigheter och organisation, samt ett innovationsuppdrag som tar mycket tid i anspråk. Utlysningar med flera parter inklusive företag, är mer resurskrävande och Formas har en ökande andel sådana utlysningar.

Klimat, hållbarhet och den gröna omställningen är idag centrala prioriteringar för näringslivet och kommuner. Den gröna omställningen är motorn i tillväxt och konkurrenskraft. Forskning, innovation och kompetensförsörjning inom miljö, grön teknik, areella näringar och samhällsbyggande har också pekats ut i en mängd nationella strategidokument såsom i den klimatpolitiska handlingsplanen och den nationella livsmedelsstrategin med mera. Likaså utgör klimat, hållbarhet och konkurrenskraftiga gröna näringar centrala pelare i EU:s gröna giv. Detta speglas i ramprogrammet för forskning och innovation Horisont Europa där fyra av fem missions är inom Formas ansvarsområden och likaså ett tiotal partnerskapsprogram. Som forsknings- och innovationsfinansiär och som expertmyndighet för hållbar utveckling, innebär det att Formas är engagerad i många fler processer, uppdrag och satsningar än tidigare. Dessa processer sker oftast i samverkan med olika typer av samhällsaktörer, vilket ytterligare förstärker behovet av expertis och personella resurser. Formas har därutöver fått flera nya regeringsuppdrag som inte är knutna till finansieringsverksamheten såsom att inrätta och vara värd för en nationell kommitté för FN:s årtionde för havsforskning, att bistå regeringen i arbetet med Aim for Climate, Rådet för hållbara städer med mera. Formas deltar också i en mängd andra prioriterade samverkansarenor.

Formas kostnader, exklusive Klimatpolitiska rådet, uppgår enligt årsredovisningen för både för 2021 och för 2022 till 7 procent av lämnade bidrag. Detta kan jämföras med våra systemmyndigheter; Vinnova 11 procent, Vetenskapsrådet 9 procent och Forte 8 procent enligt deras årsredovisningar för 2021. Myndigheternas uppdrag är delvis olika vilket till del kan förklara utfallet. Det är dock en indikation på storleken på myndigheternas totala kostnader i förhållande till utbetalda bidrag. Formas förvaltningsanslag medför i dagsläget en hård belastning på myndighetens medarbetare och försvårar möjligheten till utveckling och effektivisering genom digitalisering. Sjukfrånvaron har ökat, visserligen från en låg nivå.

Formas förvaltningsanslag redovisas i tabell 5 nedan. I avsnitt 5.2 och 5.3 nedan utvecklas områdena stärkta möjligheter till internationellt samarbete och Formas digitaliseringsutveckling. I avsnitt 5.3 sammanfattas myndighetens äskande.

Tabell 5. Formas förvaltningsanslag, Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård	Utfall 2022	Prognos 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025	Beräkn. 2026
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande					
Anslag enl. BP2022 för 2024–2026			123 257	125 519	128 349
<i>Digitalisering för hållbar omställning</i>			3 000	3 000	3 000
<i>Systematiska forskningssammanställningar</i>			8 000	12 000	12 000
<i>Kunskapsnod för hållbart samhällsbyggande</i>			3 000	5 000	5 000
<i>Förstärkning förvaltningsanslag</i>			10 000	11 000	12 000
ap.1 Förvaltningskostnader (ram)	113 769	127 405	147 257	156 519	160 349

5.1 Stärkta möjligheter för internationellt samarbete

Formas ansvarsområden, miljö, samhällsbyggnad och areella näringar står högt på den europeiska agendan genom frågor som rör klimat, livsmedel, vatten, biologisk mångfald, skog och hållbart samhällsbyggande. De återfinns också inom flera centrala delar av EU:s forskning och innovationsprogram Horisont Europa. Inom ramen för EU:s gröna giv pågår därför också policyprocesser som kopplar väl till Formas områden, så som LULUCF, taxonomin, förordningen för restaurering av naturmiljöer, skogsstrategin, biodiversitetsstrategin, bioekonomistrategin, förnybarhetsdirektivet, INSPIRE-direktivet och Zero Pollution-policy. Dessa internationella policyprocesser kommer på sikt att ha en stor effekt i Sverige och förutsätter stor expertkunskap för att kunna implementeras effektivt och inkluderande. Formas driver fyra nationella forskningsprogram, Klimat, Hållbart samhällsbyggande, Livsmedel samt Hav och vatten, där många av dessa internationella policyprocesser är av hög relevans. Vi ser därför att Formas behöver stärka sin kapacitet för internationell samverkan.

Under 2022 har Formas fått utökat formellt expertuppdrag inom Horisont Europa i samband med att uppdragsexperter (mission) utsågs. Horisont Europa är snart i mitten av sin programperiod och uppdragsexpertrollen kommer succesivt att arbeta mer aktivt med att skapa nationellt engagemang, verka för att kommande inriktningar är i linje med svenska intressen och skapa kopplingar till nationella satsningar. Formas har expertuppdrag inom fyra av de fem uppdragen; *Klimatanpassning*, *En giv för den europeiska marken*, *Klimatneutrala och smarta städer* samt *Återställa våra hav och vatten* som alla fyra länkar väl till de nationella forskningsprogram som Formas ansvarar för.

Sammantaget har Formas ansvarsområden starka internationella kopplingar och för att kunna skapa de bästa förutsättningarna på den internationella arenan för våra svenska aktörer kommer vi behöva satsa betydande resurser för det internationella arbetet under den kommande perioden 2024 – 2026. Formas har som ambition att öka synligheten och närvaron av våra ämnesexperter i de internationella sammanhang där vi har ansvar kopplat till våra ansvarområden. Detta innefattar de formellt utsedda uppdragsexperterna (missions), men också de kommande samfinansierade partnerskapen inom jordbruks- och livsmedelsområdet.

Under 2023 kommer fyra europeiska samfinansierande partnerskap inom livsmedelsområdet att starta - livsmedelssystem, djurhälsa, jordbruksfrågor samt jordbruksdata - som alla kopplar tydligt till nationella forskningsprogrammet om livsmedel och ambitionerna i den nationella livsmedelsstrategin. Formas har som expertmyndighet inom området goda möjligheter att påverka inriktning och innehållet i dessa partnerskap och skapa synergier mellan den nationella och internationella nivån, samt verka för att svenska intressen beaktas. Formas deltagande i partnerskapen är en förutsättning för att svenska aktörer ska kunna ta del av de möjligheter som partnerskapen erbjuder genom utlysningar för finansiering av forskning och innovation, kunskapsuppbyggande, viktig infrastruktur och nätverkande med de bästa internationella aktörerna inom sitt område.

Formas arbetar redan aktivt för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för svenska aktörer i det kommande partnerskap inom skogsområdet som är planerat att starta omkring 2025. Det internationella policylandskapet som på olika sätt berör skogen är komplext, och Formas ser ett tätare europeiskt samarbete som mycket viktigt för kunskaps- och policyutvecklingen på området. På motsvarande sätt arbetar Formas även med förberedelser för medverkan i partnerskapen för

livsmedel. För att främja en hållbar tillväxt och öka primärproduktion av livsmedel i linje med den uppdaterade livsmedelsstrategin behöver Formas förstärkta resurser för att medverka i dessa för Sverige viktiga partnerskap. Formas bedömer därför att vi behöver stärka det internationella arbetet på myndigheten genom ökade insatser inom Horisont Europas partnerskap men också inom våra expertuppdrag inom Horisont Europa. Utan ytterligare resurser kan svenska aktörer utestängas från strategiskt viktiga samarbeten på EU-nivå, vilket på sikt riskerar att försämra konkurrenskraften inom jordbruks- och livsmedelsområdet. Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget för att utveckla det internationella arbetet och säkerställa att svenska aktörer får tillgång till samtliga satsningar inom Horisont Europa inom myndighetens ansvarsområde.

5.2 Formas digitaliseringsutveckling

Digitaliseringen innebär stora möjligheter för ett forskningsråd som Formas. Men det innebär också ökade krav på säkerhet, datakvalitet och utveckling av digitala förmågor som främjar samskapande och samproduktion mellan olika aktörer inom akademi, näringsliv, civilsamhälle och offentlig sektor.

Formas har ingen egen it-infrastruktur utan köper dessa tjänster hos andra myndigheter. Med ökade säkerhetskrav, ett ökat behov av datavisualisering och ett utökat regeringsuppdrag inom öppna data driver detta högre kostnader inom licenser, verktyg, och infrastrukturtjänster. Formas har de senaste åren fokuserat på att bygga upp egen nödvändig kompetens och etablerat en avdelning för digital verksamhetsutveckling. Tjänster köps som tidigare av andra myndigheter och arbete har bedrivits med att ta fram planer för att möjliggöra en transformation av vår kärnprocess för finansiering av forskning och innovation. Vi behöver dock fortsätta flytta fram våra positioner inom it, genom till exempel mer ändamålsenliga verktyg och system för forsknings- och innovationsutlysningar samt öka digitalisering av information inom myndigheten. Detta för att kunna effektivisera verksamheten samt för att säkerställa att Formas hänger med i den tekniska utvecklingen kring moderna system och verktyg för att effektivt kunna utföra uppdraget. Formas behöver också ta ett större grepp kring vår data genom datastyrning. Vi har som mål att bli en datadriven organisation. Vi har påbörjat arbetet med att ta fram rapporter, för visualisering, som stödjer olika delar av våra kärnprocesser. Detta är ett arbete som bara är i sin linda. När vi börjar visualisera data kommer vi att upptäcka att vi måste jobba med att förbättra datakvaliteten och på sikt även läsa in data från helt nya datakällor. Genom att ha en korrekt och ändamålsenlig datastyrning skapar vi bättre förutsättningar för att hantera det växande flödet av data vilket i slutändan leder till högre effektivitet, rättssäkerhet, bättre riskhantering och ökad transparens både internt och externt. För att lyckas med detta kommer vi behöva förstärka vår expertis med både interna och externa resurser.

5.3 Behov av förstärkning av förvaltningsanslaget

Formas ser behov av förstärkning av anslaget kopplat till de satsningar som beskrivs ovan om data och digital teknik för hållbar omställning, arbetet som kunskapsnod inom hållbart samhällsbyggande och för utökat arbete med systematiska forskningssammanställningar. Formas

ser även ett behov av generell förstärkning av myndighetens förvaltningsanslag bland annat kopplat till flera nya och komplexare uppdrag och satsningar än tidigare, behov av ökade resurser för det interna och kundfokuserade arbetet med digitalisering och för tillräckliga resurser för att säkerställa svenska aktörer tillgång till satsningar inom Horisont Europa. För 2023 kommer Formas att ha ökade lokalkostnader på grund av omförhandlat hyreskontrakt och hög inflation. Hyreshöjningarna får genomslag från augusti 2023 vilket innebär att kostnaderna för helåret 2024 blir högre än 2023. I det nya kontraktet har myndigheten erhållit en rabatt för de första 24 månaderna med 900 tkr vilket medför att kostnaderna fortsätter att öka även för 2025 och 2026. Även överföringen av Formas lönehantering till Statens Servicecenter under våren 2023 medför ökade kostnader både för implementeringen och för de löpande administrationskostnaderna. Förhoppningsvis kan överflytten medföra vissa kvalitetsförbättringar.

Tabell 6. Sammanfattning av äskandena på myndighetens förvaltningsanslag

Behov av förstärkningar (tkr)	2024	2025	2026
Digitalisering för hållbar omställning	3 000	3 000	3 000
Systematiska forskningssammanställningar	8 000	12 000	12 000
Kunskapsnod för hållbart samhällsbyggande	3 000	5 000	5 000
Förvaltningsanslag övrigt	10 000	11 000	12 000
Totalt behov ökat förvaltningsanslag	24 000	31 000	32 000

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 24 000 tkr för 2024, 31 000 tkr för 2025 och 32 000 tkr för 2026 för att säkerställa att Formas kan uppfylla de förväntningar på myndigheten som uttrycks i budgetpropositionen, forsknings- och innovationspropositionen, i särskilda uppdrag och i myndighetens regleringsbrev.

6 Klimatpolitiska rådet

Formas är värdmyndighet åt Klimatpolitiska rådet. Som nämndmyndighet är rådet undantaget förordningen om årsredovisning och budgetunderlag (SFS 2017:1268). Rådet finansieras med en anslagspost under Formas förvaltningsanslag och ingår därmed i detta budgetunderlag.

Klimatpolitiska rådet etablerades den 1 januari 2018 som en del av Sveriges klimatpolitiska ramverk och verkar nu för sjätte året med reallt oförändrade anslag, med ett tidsbegränsat undantag för det specifika, myndighetsgemensamma projektet Panorama. Samtidigt har klimatomställningen gått in i ett nytt, mer aktivt, skede i ett alltmer komplext samspel mellan nationell, europeisk och global nivå. Rådet upplever en växande efterfrågan på våra övergripande analyser och synteser som komplement till andra myndigheter och till stöd, inte bara för politiskt beslutsfattande, utan för många andra aktörer som är aktiva i klimatomställningen.

Samtidigt etableras och vidareutvecklas klimatpolitiska råd i allt fler länder, både i EU och i resten av världen. För att upprätthålla jämförbar kvalitet och för att Sverige fortsatt ska kunna vara synligt som föregångsland, krävs resurstillskott på vissa specifika områden. Rådets uppföljning av de första verksamhetsåren pekar på ett behov av att öka resurserna för kommunikation, internationellt samarbete och omvärldsanalys, samt viss egen analyskapacitet.

Klimatpolitiska rådets hela kansli består idag av en kanslichef och tre fast anställda utredare. Även med de anslagsförstärkningar som här föreslås kommer rådet att ha en liten organisation och budget i relation till klimatpolitiska råd i jämförbara länder och även i jämförelse med andra små analys- och utvärderingsmyndigheter i Sverige. Klimatpolitiska rådet bedömer att de begränsade resursförstärkningar som här föreslås behövs för att rådet effektivt ska kunna fortsätta att bidra till att Sveriges klimatmål uppnås. Med små medel kan vi samtidigt bidra till att lyfta fram Sveriges roll i den globala i klimatomställningen och öka effektiviteten i regeringens och myndigheternas samlade arbete med klimatpolitiken. Skälen till detta utvecklas nedan.

6.1 Panorama – fortsatt verksamhet

Klimatpolitiska rådet driver tillsammans med Energimyndigheten och Naturvårdsverket det myndighetsgemensamma projektet Panorama, ett visualiseringsverktyg för Sveriges klimatomställning. Regeringen beviljade i 2021 års budgetproposition särskilda medel för Panorama om 2 miljoner kronor för år 2021 respektive 1 miljon kronor vardera för åren 2022 och 2023. Den avtagande tilldelningen av medel hade ingen koppling till verksamhetens kostnader utan Panorama har under föregående och innevarande år tillförts ytterligare 1 miljon kronor från Naturvårdsverkets anslag UO 20, 1:2 Miljöövervakning m.m. I gällande preliminära budgetsiffror för 2024 finns inga medel för Panorama.

Panorama röner ett ökat intresse från näringsliv, kommuner och regioner, tankesmedjor och miljöorganisationer, liksom i internationella sammanhang och i internationell media. Presentation och funktioner fortsätter att utvecklas baserat på tidigare användar- och intressentanalys. Under 2022 ökade antalet besökare på panorama-sverige.se med 60 procent jämfört med föregående år.

Flera samarbeten har inletts med bland annat universitet och högskolor för att kunna använda Panorama i undervisningen.

Mot denna bakgrund, och tillsammans med möjligheten att ytterligare öka regeringens nytta av Panorama bedömer Klimatpolitiska rådet att verksamhetens kärnfinansiering bör förlängas för de kommande tre åren (se vidare stycke 6.2). Det innebär 2 miljoner kronor, varav ungefär hälften för projektledaren och hälften för drift, underhåll och vidareutveckling av webverktyget liksom kunskapsspridning om Panorama. Utöver detta bidrar inblandade myndigheter med väsentliga arbetsinsatser i form av data och kunskapsinnehåll samt information om verktyget till allt större grupper och fler intresserade, i och utanför Sverige. Med mindre resurser än så kan verksamheten inte fungera på ett meningsfullt sätt. Utan föreslaget tillskott kommer Panorama att läggas ned senast i januari 2024.

Klimatpolitiska rådet föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 2 000 tkr för 2024, 2 000 tkr för 2025 och 2 000 tkr för 2026 för att upprätthålla nuvarande verksamhet i det myndighetsgemensamma projektet Panorama.

6.2 Panorama – utvecklad plattform för myndighetsgemensam information

Statskontoret presenterade i december 2022 rapporten *Regeringens styrning av myndigheterna på klimatområdet – en analys av hinder och förslag på lösningar*. Där föreslogs bland annat att Panorama skulle användas för att visa en översikt över samtliga genomförda, pågående och beslutade initiativ på klimatområdet. Statskontoret skriver ”Vi menar att en sådan sammanställning skulle underlätta för berörda myndigheter att ta hänsyn till det arbete som är genomfört och pågår, och exempelvis hitta synergieffekter och dra lärdom av tidigare utredningar. Vi ser också att sammanställningen skulle underlätta regeringens styrning av myndigheterna. Det skulle bland annat bli lättare för regeringen att undvika att lägga snarlika uppdrag på olika myndigheter.”

I viss mån innehåller Panorama redan idag sådan information, men sammanställningen är ofullständig och uppdateras inte med tillräcklig frekvens för att utgöra den samlade kunskapsnod som myndigheterna i Statskontorets undersökning efterfrågar. Klimatpolitiska rådets erfarenhet är dessutom att just sådan information om gällande styrmedel, pågående utredningar och regeringens alla initiativ hör till den mest efterfrågade av andra aktörer, inte minst i näringslivet.

Efter att ha övervägt saken bedömer Klimatpolitiska rådet att Statskontorets förslag har många fördelar och dessutom är genomförbart med relativt små medel. Uppfattningen delas av Panoramas myndighetsgemensamma styrgrupp.

- Det är känt sedan länge att en översikt av detta slag är efterfrågad av många och att ingen idag har en samlad överblick.
- Med Panorama finns redan en etablerad webbaserad plattform, lätt tillgänglig för alla som med viss utveckling skulle tjäna syftet väl.
- Panorama skulle bli mer levande med information som oftare uppdateras, vilket är en nyckel för att upprätthålla intresse och engagemang hos användarna. Därmed skulle det bli en än mer självklar kunskapsbas för klimatomställningen i Sverige och allt det som regeringen och myndigheterna gör skulle på ett bättre sätt nå ut till berörda aktörer.

- Sverige skulle internationellt kunna visa på Panorama som ett ännu starkare exempel på öppen information och en plattform för aktörssamverkan i klimatomställningen. Där skulle exempelvis näringslivets fossilfria färdplaner kunna göras ännu synligare.
- Sammanställningen skulle eliminera mycket dubbelarbete inom alla de myndigheter som på olika sätt blir inblandade i klimatomställningen och underlätta samverkan. Sammantaget skulle statens medel användas mer effektivt och kostnaderna bli lägre.

För att genomföra förslaget krävs under det första året medel för att utveckla Statskontorets förslag, inklusive en mer detaljerad behovsanalys, avgränsningar och genomförandeplan, utveckla teknik och pedagogik på webbplattformen samt skapa rutiner och system för systematisk informationsinhämtning och uppdatering. Därefter bör verksamheten kunna upprätthållas med något mindre medel, framför allt i form av personella resurser vilka uppskattas till cirka 1,5 heltidstjänster.

Klimatpolitiska rådet föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 2 000 tkr för 2024, 1 500 tkr för 2025 och 1 500 tkr för 2026 för att utveckla Panorama i linje med Statskontorets förslag.

6.3 Kommunikation

Förutom Klimatpolitiska rådets grundläggande uppdrag att utvärdera regeringens politik i relation till klimatmålen har rådet i uppdrag att ”bidra till en ökad diskussion i samhället om klimatpolitiken” (SFS 2017:1268, 3§). Rådet har framför allt strävat efter att våra rapporter ska presentera klimatomställningens komplexa samband på ett sätt som är begripligt och användbart för beslutsfattare och som kan diskuteras av alla de aktörer som är engagerade i att uppnå Sveriges klimatmål. Rådets ledamöter och dess kansli deltar dessutom i mängder av utåtriktade insatser av olika slag.

Efter tre års verksamhet genomförde rådet en extern uppföljning av verksamheten i flera delar: En dokumentstudie över riksdagsdebatter tillsammans med intervjuer av riksdagsledamöter och tjänstemän vid Miljödepartementet (Matilda Miljand, 2021, Klimatpolitiska rådets avtryck i den politiska debatten), en enkätundersökning till rådets prioriterade intressenter, samtliga kommun- och regionpolitiker och en grupp med drygt 6 000 klimatintresserade, djupintervjuer med personer i den prioriterade intressentgruppen samt en analys av bilden av Klimatpolitiska rådet i traditionell media och sociala medier (Westander, 2021, Intressent- och medieanalys). Dessa analyser har kompletterats och uppdaterats under 2023.

Den samlade bilden kan sammanfattas som att Klimatpolitiska rådet under relativt kort tid etablerat god kännedom och högt förtroende bland viktiga aktörer men att dessa efterfrågar att rådet ska kommunicera mer och oftare och nå ut med sin kunskap till fler. Genomgående uppfattas rådet som sakliga och oberoende, med stor expertkunskap. Klimatpolitiska rådet är dock fortfarande relativt okända i en bredare grupp av allmänt klimatintresserade. Rådets närvaro på sociala medier är svag.

Klimatpolitiska rådet vill gärna svara upp mot denna efterfrågan men anser inte att det kan eller bör göras genom att minska resurserna för kärnuppdraget att utvärdera regeringens samlade politik. Mot denna bakgrund menar rådet att resurser bör tillföras för åtminstone en särskild

kommunikationstjänst samt viss ökad kommunikationsverksamhet. Vi menar att detta skulle kunna ge ett viktigt bidrag till en mer kunskapsbaserad diskussion om klimatomställningen som i sin tur skulle öka regeringens förmåga att agera i linje med Sveriges klimatomställningsmål. Rekryteringsprocess och uppbyggnad gör att anslagsökningen kan vara något mindre under det första året.

Klimatpolitiska rådet föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 1 000 tkr för 2024, 1 500 tkr för 2025 och 1 500 tkr för 2026 för ökade kommunikationsinsatser.

6.4 Internationellt samarbete och omvärldsanalys

Allt fler länder bildar klimatpolitiska råd med liknande uppdrag som Klimatpolitiska rådet. Under 2021 tog Klimatpolitiska rådet, tillsammans med Climate Change Committee i Storbritannien och Chilean Scientific Committee on Climate Change i Chile, initiativet till att grunda ett globalt nätverk för nationella klimatpolitiska råd. Under öppningsdagen av FN:s klimatkonferens COP26 i Glasgow lanserades formellt the International Climate Councils Network, ICCN. Nätverket har fortsatt att utvecklas med två årliga digitala konferenser och över 20 medlemsorganisationer i alla världsdelar.

Under 2022 etablerades inom EU the European Scientific Advisory Board on Climate Change, ett klimatpolitiskt råd på europeisk nivå, som ett resultat av EU:s klimatlag från 2021. Det europeiska rådet har tagit initiativ för att etablera samverkan med nationella klimatpolitiska råd i medlemsländerna. Klimatpolitiska rådet möter också ett betydande intresse för rådets arbete och Sveriges klimatpolitiska ramverk i olika bilaterala kontakter, inklusive från EU-kommissionen, OECD och IMF.

Det internationella samarbetet är väsentligt för lärande och utveckling av en verksamhet som i samtliga länder fortsatt är i en formativ process samtidigt som det bidrar till att stärka klimatpolitiken i deltagande länder. Därmed bidrar arbetet både till att andra länder ger ett större bidrag till den globala klimatomställningen och till att synliggöra Sveriges ledande roll.

Till detta kommer att framför allt utvecklingen av klimatpolitiken inom EU ställer allt högre krav på Klimatpolitiska rådets omvärldsanalys, för att kunna ge regeringen högkvalitativa utvärderingar och råd som också är förankrade i den europeiska och internationella utvecklingen.

Arbetet med uppbyggnad och lansering av ICCN tog emellertid en försvarlig del av rådets resurser i anspråk under 2021. Klimatpolitiska rådet har därefter tvingats att ta ett halvt steg tillbaka och kan inte med nuvarande resurser upprätthålla den ledande roll vi skaffade oss på europeisk och internationell nivå. Våra resurser har inte alls utvecklats i paritet med systerorganisationer i jämförbara länder, vilket försvagar Sveriges position i det växande internationella samarbetet.

I Europa möter vi inte längre några systerorganisationer med så små resurser, se Tabell 7 nedan. Länder aktiva i det globala nätverket som Kanada, Sydafrika och Nya Zeeland har också resurser som är flera gånger större än Klimatpolitiska rådet.

Tabell 7. Klimatpolitiska rådets systerorganisationer i fem länder jämförbara med Sverige

Land	Organisation	Kansli	Kommentar
Danmark	Klimarådet	27 medarbetare, inklusive kommunikation och administration	
Storbritannien	Climate Change Committee, CCC	Omkring 35 medarbetare, inklusive kommunikation och administration	Uppdraget omfattar även klimatanpassning
Irland	Climate Change Advisory Council	12 medarbetare, inklusive kommunikation	Uppdraget omfattar även klimatanpassning. Hade från början ett kansli motsvarande Sveriges
Tyskland	Expertenrat för Klimafragen	1 generalsekreterare och 14 vetenskapliga experter i ett delvis virtuellt kansli	Etablerades så sent som 2021, fortsatt under uppbyggnad
Frankrike	Haut Conseil pour le climat	15 medarbetare	Utökades med 5 medarbetare 1 jan 2023, efter analys av vilka krav utvecklingen i EU ställer

En mindre tillkommande resurs för internationellt samarbete skulle dels förstärka vår omvärldsbevakning, dels öka kvaliteten i Klimatpolitiska rådets eget utvärderingsarbete, dels bidra till att öka synligheten för Sverige som ett ledande land i den globala klimatomställningen.

Klimatpolitiska rådet föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 500 tkr för 2024, 1 000 tkr för 2025 och 1 000 tkr för 2026 för internationell omvärldsbevakning och samverkan.

6.5 Egna analyser

Klimatpolitiska rådet strävar efter att fylla en roll som kompletterar utan att dubblera andra aktörer. Rådets arbete bygger därför i hög grad på att analysera underlag från andra större myndigheter, internationella organisationer och befintlig forskning, och forma syntester som är användbara för regeringens beslutsfattande. Redan att bevaka denna växande flod av kunskap och en accelererande internationell utveckling är resurskrävande. Det leder också till att rådet identifierar behov av vissa kompletterande analyser för att täcka vita fläckar i den svenska kunskapsbilden, göra egna fördjupningar eller mer genomarbetade syntester av befintliga underlag för att analysera hur regeringens politik utvecklas i relation till de klimatpolitiska målen.

Rådets mandat och uppdrag är unikt och mycket brett. Det finns inte någon etablerad praxis för hur all nationell politik kan utvärderas i relation till långsiktiga samhällsmål. Det betyder dels att

rådet lägger ett betydande arbete på att utveckla den egna analysramen, dels att befintliga underlag från andra aktörer aldrig helt kan täcka rådets behov.

SCB och Naturvårdsverket svarar för den officiella statistiken vad gäller utsläpp av växthusgaser. Men utsläppsutvecklingen är ett trubbigt mått på klimatomställningen i samhället, dessutom med flera års fördröjning. Klimatpolitiska rådet skulle på ett bättre sätt behöva följa den underliggande utvecklingen i centrala sektorer som industrin, energi- och transportsystemen för att göra våra utredningar mer träffsäkra. Det finns också förväntningar hos riksdagspartierna bakom det klimatpolitiska ramverket om mer ingående analyser, exempelvis av politikens kostnadseffektivitet.

En begränsad ökning av Klimatpolitiska rådets resurser enligt detta budgetunderlag skulle ligga i linje med hur de flesta andra europeiska länder, och allt fler länder i världen, nu utvecklar sina politiska ramverk och förstärker resurserna till sina klimatpolitiska råd.

Klimatpolitiska rådet föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 1 000 tkr för 2024, 3 000 tkr för 2025 och 3 000 tkr för 2026 för utvecklad analyskapacitet.

Tabell 8. Formas förvaltningsanslag, del till Klimatpolitiska rådet, Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård	Utfall 2022	Prognos 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025	Beräkn. 2026
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande					
Anslag enl. BP2022 för 2024–2026			10 989	11 190	11 443
<i>Panorama - nuvarande verksamhet</i>			2 000	2 000	2 000
<i>Panorama - Statskontorets förslag</i>			2 000	1 500	1 500
<i>Kommunikation</i>			1 000	1 500	1 500
<i>Internationellt</i>			500	1 000	1 000
<i>Analys</i>			1 000	3 000	3 000
ap.2 Forskningsrådet - till Klimatpolitiska rådet (ram)	11 446	12 024	17 489	20 190	20 443

Sammantaget ser Klimatpolitiska rådet behov av en ökning av anslaget om 6,5 miljoner kronor för 2024, 9 miljoner kronor för 2025 och 9 miljoner kronor för 2026.

7 Bemyndiganden

För att underlätta planeringen och kunna teckna avtal om fleråriga forskningsprojekt är det nödvändigt att fatta beslut som medför utfästelser för flera år framåt i tiden. De bemyndiganderamar som föreslagits i budgetpropositionen för 2023 är i nivå med myndighetens behov. Vid utgången av 2022 var bemyndiganderamarna något större än Formas utestående åtaganden. Behoven av bemyndiganderamar kommer dock successivt att öka vilket beskrivs nedan varför myndigheten föreslår att nuvarande ramar bibehålls.

Nationella forskningsprogram och europeiska partnerskapsprogram kommer att utgöra en stor och växande del av Formas portfölj de kommande åren. Formas värd för fyra Nationella forskningsprogram, Klimat, Livsmedel, Hållbart samhällsbyggande och programmet för Hav och vatten. Programmen har ett tioårigt perspektiv och tillsammans står för närmare 570 miljoner kronor av Formas anslag 2022, en summa som kommer att öka de kommande åren. Under 2023 och under åren framöver kommer ett ökat antal fleråriga projekt, med större budgetar än tidigare, att utlysas inom programmen. Det innebär att myndighetens långsiktiga åtaganden kommer att öka successivt. Fler utlysningar än tidigare sträcker sig över fyra år i stället för som tidigare tre år.

Tabell 9. Beställningsbemyndiganden, Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

(tkr)	2022 Utfall	2023 Prognos	2024 Beräknat	2025 Beräknat	2026 Beräknat	2027– 2030 Beräknat
Ingående åtaganden	1 669 244	1 765 787	1 950 000	-	-	-
Nya åtaganden	1 130 414	1 250 915	1 340 000	-	-	-
Infriade åtaganden	1 033 871	1 066 702	1 090 000	1 050 000	750 000	400 000
<i>Varav infriade åtaganden av utestående åtaganden År 2023</i>	-	-	1 090 000	500 000	200 000	160 000
Utestående åtaganden vid årets slut	1 765 787	1 950 000	2 200 000	-	-	-
Tilldelat/föreslaget bemyndigande	2 000 000	2 200 000	2 200 000	-	-	-

Formas hemställer att regeringen föreslår riksdagen att myndigheten får ingå förpliktelser inom utgiftsområde 20 som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 200 000 tkr 2024 till 2030.

Partnerskapsprogrammen inom det europeiska ramprogrammet, Horisont Europa, kommer att vara längre, upp till sju år, och bli större än tidigare partnerskapsprogram, vilket kräver utökade åtaganden från myndigheten. Vid årets ingång var de utestående åtagandena för utlysningar inom de europeiska ramprogrammen fortsatt låga då utlysningarna inom Horisont 2020 har begränsad återstående löptid samtidigt som utlysningar inom Horisont Europa endast kommit igång i liten skala. Det innebär att myndighetens långsiktiga åtaganden kommer att öka successivt framöver.

Formas utgår i äskandena nedan från att bemyndiganderamar för EU-Sam- och Int-Sam-medel på anslag 1:2 ap.3 Utgiftsområde 24 anpassas när medel för kommande år fastställts för respektive myndighet.

Beloppen under rubriken ”infriade åtaganden” i Tabell 9 ovan är indikativa och anger hur fördelningen av utgifterna har beräknats för respektive period. Det är centralt att det i myndighetens regleringsbrev framgår att bemyndigandena är indikativt beräknade.

Tabell 10. Beställningsbemyndiganden, Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

(tkr)	2022 Utfall	2023 Prognos	2024 Beräknat	2025 Beräknat	2026 Beräknat	2027– 2030 Beräknat
Ingående åtaganden	1 162 427	1 203 832	1 400 000	-	-	-
Nya åtaganden	731 848	895 384	900 000	-	-	-
Infriade åtaganden	690 443	699 216	700 000	650 000	550 000	400 000
<i>Varav infriade åtaganden av utestående åtaganden År 2023</i>	-	-	700 000	350 000	250 000	100 000
Utestående åtaganden vid årets slut	1 203 832	1 400 000	1 600 000	-	-	-
Tilldelat/föreslaget bemyndigande	1 600 000	1 600 000	1 600 000	-	-	-

Formas hemställer att regeringen föreslår riksdagen att myndigheten får ingå förpliktelser inom utgiftsområde 23 som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 600 000 tkr 2024 till 2030.

Beloppen under rubriken ”infriade åtaganden” i Tabell 10 ovan är indikativa och anger hur fördelningen av utgifterna har beräknats för respektive period. Det är centralt att det i myndighetens regleringsbrev framgår att bemyndigandena är indikativt beräknade.

Tabell 11. Beställningsbemyndiganden, Utgiftsområde 24 Näringsliv

(tkr)	2022 Utfall	2023 Prognos	2024 Beräknat	2025 Beräknat	2026 Beräknat	2027– 2030 Beräknat
Ingående åtaganden	18 327	20 316	45 000	-	-	-
Nya åtaganden	32 751	49 042	57 000	-	-	-
Infriade åtaganden	30 762	24 358	35 000	34 000	21 000	12 000
Varav infriade åtaganden av utestående åtaganden År 2023	-	-	35 000	5 000	4 000	1 000
Utestående åtaganden vid årets slut	20 316	45 000	67 000	-	-	-
Tilldelat/föreslaget bemyndigande	67 000	67 000	67 000	-	-	-

Det låga utfallet för utestående åtaganden vid årets ingång har påverkats av att det tidigare ramprogrammet Horisont 2020, är under avveckling samtidigt som nya utlysningar inom Horisont Europa endast kommit igång i begränsad omfattning. De fleråriga utestående åtagandena kommer att öka framöver. Utlysningarna kommer sannolikt också ha längre löptid än tidigare.

Samråd om medel för EU-sam och Int-sam för 2024 och framåt har ännu ej skett. Utifrån det behov av anslag Formas redovisat under punkt 3.5 ovan bedömer Formas att nuvarande ram på 67 000 tkr för 2024 är tillräcklig. Ramen ska vara indikativt beräknad.

8 Anslagskredit

Formas bedömer att ett kreditutrymme om cirka tre procent av anslagen är tillräckligt för de närmaste åren. Detta gäller både för förvaltningsanslaget och för forskningsanslagen.

9 Räntekontokredit

För innevarande år har Formas en räntekontokredit, enligt 7 kap. 4§ budgetlagen, på 8 000 tkr för förvaltningsändamål. Formas bedömer att myndighetens behov av räntekontokredit är 8 miljoner kronor 2024, 8 miljoner kronor 2025 och 8 miljoner kronor 2026. Utnyttjandet av Formas räntekontokredit har varit lågt under 2022 vilket i första hand beror på anslagssparande, förskottsinsbetalningar avseende EU-projekt och för regeringsuppdrag. Behov av räntekontokredit kommer emellertid öka framöver, varvid vi föreslår att nuvarande kredit bibehålls.

Tabell 12. Räntekontokredit i Riksgäldskontoret

Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	2022 Utfall	2023 Prognos	2024 Beräknat
Maximalt utnyttjad räntekontokredit under året	-	6 000	7 000
Minsta behållning på räntekontot under året	5 154	-	-
Behållning på räntekonto i Riksgäldskontoret	20 451	7 000	6 000
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	-	-	-
Beslutad/föreslagen räntekontokredit	8 000	8 000	8 000

10 Investeringar

Under 2021 inrättade Formas en ny avdelning för digital verksamhetsutveckling. Planen var att påbörja fler investeringar i anslutning till detta men komplexiteten i myndighetens digitala miljö med ingen egen IT-infrastruktur utan köp av tjänster från andra myndigheter har visat sig större än bedömt. Investeringar i immateriella tillgångar kan endast göras i system myndigheten äger själv och har full kontroll på vilket bidragit till att genomförda satsningar inte blivit investeringar hos Formas. Det har varit svårt att bedöma omfattning på myndighetens investeringar för den nya avdelningen. Formas bedömer dock att investeringar i immateriella tillgångar kommer att ske i mindre omfattning 2023 och öka framöver.

Utifrån att myndighetens lokalkontrakt omförhandlades 2022 investerade Formas inte heller i inventarier eller i förbättringar i den hyrda lokalen under 2022.

Formas bedömer att behovet av låneram för investeringar är 6 500 tkr för 2024, 8 500 tkr 2025 och 11 000 tkr 2026.

Formas investeringar de kommande åren bedöms framför allt att avse immateriella tillgångar. Den övergripande planeringen innefattar större investeringar för visualisering av data och digitalisering av huvud- och stödprocesser.

Under Övriga verksamhetsinvesteringar redovisas förbättringsutgifter på annans fastighet.

Myndigheten hade vid årsskiftet inga pågående investeringar. Alla investeringar, förutom konst, finansieras med lån i Riksgälden. Formas hyreskontrakt löper till 2026-07-31.

Tabell 13. Verksamhetsinvesteringar

(tkr)	2022 Utfall	2023 Prognos	2024 Beräkn.	2025 Beräkn.	2026 Beräkn.
Immateriella investeringar					
Datasystem, rättigheter m.m.	-	1 500	3 500	3 000	2 500
Materiella investeringar					
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	360	784	784	484	984
Byggnader, mark och annan fast egendom	-	-	-	-	-
Övriga verksamhetsinvesteringar	341	200	-	-	750
Summa verksamhetsinvesteringar	701	2 484	4 284	3 484	4 234
Finansiering					
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordn.)	517	2 300	4 100	3 300	4 050
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordnin.)	-	-	-	-	-
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordnin.)	-	-	-	-	-
2002001 001 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader *	184	184	184	184	184
Summa finansiering	701	2 484	4 284	3 484	4 234

* under anslag redovisas konst som bokförts mot statskapital (184 tkr)

Tabell 14. Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

(tkr)	2022 Utfall	2023 Prognos	2024 Beräkn.	2025 Beräkn.	2026 Beräkn.
IB lån i Riksgäldskontoret	1 281	517	2 458	5 753	7 809
Nyupplåning (+)	0	2 300	4 100	3 300	4 050
Amorteringar (-)	-764	-359	-805	-1 244	-1 687
UB lån i Riksgäldskontoret	517	2 458	5 753	7 809	10 172
Beslutad/föreslagen låneram	8 000	8 500	6 500	8 500	11 000
Ränteutgifter	5	52	213	338	258
Summa amorteringar och ränteutgifter	769	411	1 018	1 582	1 945
Finansiering av räntor och avskrivningar					
2002001 001 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	769	411	1 018	1 582	1 945
Övrig finansiering	0	0	0	0	0
Summa finansiering	769	411	1 018	1 582	1 945

Formas lån finansieras via myndighetens avista-konto. Beloppen som Formas redovisar på raden ”nyupplåning” under år 2023 till 2026 är detsamma som det belopp som redovisas under raden ”Lån i Riksgäldskontoret” i Tabell 13 Verksamhetsinvesteringar. Den genomsnittliga räntan beräknas till 3,17 procent av genomsnittliga lån under året.

Formas bedömer att behovet av låneram för investeringar uppgår till 6,5 miljoner kronor 2024, 8,5 miljoner kronor 2025 samt 11 miljoner kronor 2026.

11 Översyn av regleringsbrev

Enligt Ekonomistyrningsverkets rapport, Regeringens resultatstyrning av myndigheterna (ESV 2021:18) har mål och återrapporteringskrav i myndigheternas regleringsbrev minskat väsentligt sedan 2009. För Formas vidkommande stämmer det endast till viss del. Formas regleringsbrev från Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet innehåller fortfarande en hög och oförändrad detaljnivå när det gäller villkor för medelsanvändningen. Omfattningen av villkor och medel som ska överföras till olika mottagare försvårar Formas planering av forsknings- och innovationssatsningar i övrigt. De är dessutom resurskrävande och utgörs i flera fall av små belopp. Formas önskar därför en översyn av myndighetens regleringsbrev med fokus på att de blir mer enhetliga och överskådliga exempelvis vad gäller vilka belopp som ska överföras till vilken mottagare.

12 Hemställan om undantag från förvaltningslagen

I förvaltningslagen (2017:900) som trädde i kraft 1 juli 2018 finns inte längre med de skrivningar som tidigare förvaltningslag erbjöd i form av undantag från lagens bestämmelser i ärenden om tilldelning av forskningsbidrag. Dessa förändringar har skapat en del tillämpningsproblem för de statliga forskningsfinansiärerna i ärenden om fördelning av forskningsmedel. Det är förvaltningslagens bestämmelser om kommunikationsplikt, beslutsmotivering och verkställighet av beslut som skapar hinder i forskningsfinansiärernas berednings- och beslutsprocesser. Vi har dock ingen anledning att tro att det var intentionen med att undantagen togs bort i den nya förvaltningslagen. Formas, Vinnova, Vetenskapsrådet, Forte och Rymdstyrelsen överlämnade en promemoria till regeringen 2021-03-01 om de tillämpningsproblem som den nya lagen skapat. Frågan är nu, två år senare, fortfarande aktuell och behöver få en lösning.

13 Förändring av Formas stödordning

Regeringen har gett Formas, Energimyndigheten och Vinnova i uppdrag att utveckla arbetet med de strategiska innovationsprogrammen (2021-10-07, dnr N2021/02520), som en fortsättning på tidigare uppdrag. Mot bakgrund av de myndighetsgemensamma regeringsuppdragen har Formas i en tidigare hemställan till regeringen (2018-10-30, dnr 2018-02073) påtalat att det är önskvärt att

Formas stödordning (SFS nr: 2017:195) blir mer likalydande Vinnovas och Energimyndighetens, utan att då föreslå en ändrad hänvisning till rättsgrunder i den allmänna gruppundantagsförordningen. Mot bakgrund av det fortsatta uppdraget med strategiska innovationsprogram, nu under benämningen Impact Innovation, ser dock Formas att det kan finnas skäl att se över Formas stödordning, för att säkerställa att myndigheten har möjlighet att använda samma rättsgrunder som de två andra myndigheterna. Med gemensamma utlysningar är olika rättsgrunder för medelstildelning en försvårande faktor.

Formas hemställer därför om att Formas stödordning ses över så att den blir mer likalydande med stödordningarna för de övriga myndigheterna med uppdrag att utveckla strategiska innovationsprogram.